

אליסיה שחף | כלוב הצלעות

על מרחבים לימינליים ודברים שגדלים מזרעים

מאת: סופי ברזון מקאי

בראשית הדבר היה כאוס שלא ניתן להתכחש אליו. "הקורונה" היא תחילתה של תקופה בה "הדבר" (אלבר קאמי, 1947) אינו נקרא עוד כאלגוריה. "המגיפה", כתב קאמי, "אינה כשיעור מידתו של האדם, לפיכך אומר האדם כי המגיפה נעדרת ממשות היא, זהו חלום רע העתיד לחלוף. אבל לא תמיד הוא חולף, ומחלום רע לחלום רע לעתים בני האדם הם שחולפים".

המגפה פערה עבורנו מרחב לימינלי. המצב הלימינלי, הספי, הוא אזור שוליים שבו הגבולות הרגילים של המחשבה וההתנהגות נפרמים. מצבי סף שאותם חוות בנות ובני האדם בנקודות הכרעה בחייהן. בין אם כפויים, תוצר של טבע / תרבות, או פנימיים, שמופקעים מהריתמוס הרגיל של החיים. זהו שטח הפקר, שאינו המקום שממנו אנו באות אך גם אינו המקום שאלינו אנו הולכות. ובו אנו עומדות, כחבל מתוח על פני תהום.

כאב הוא יער גדול שהולכת בו והולכת. במסע זה, נאחזת אליסיה בשורשים עמוקים. במרחב הספי שלה, כשהכל מתפורר ושוקע, האור יציל אותה. האור שהוא בסיס הפעולה הצילומית וגם של החיים ומחזוריותם, המוטמע בגוף החי והצומח. אור השמש הוא האחראי על המקצבים הביולוגיים הלא מושגחים שלנו, המאפשרים יצירה ולאחריה מנוחה, שבלעדיה הגוף החומרי ינבול והנפש תאבד את דרכה. היא מכוילת מחדש מנגנונים פנימיים, כשהאור הוא מתווך לחיבור מחדש עם מערכת קוסמית של סדר והגיון.

יש מכשפה שנושאת את כל העולם. בטקס מאגי אוספת שחף אל בין קוריה את תושבי הגן: פרחים נבולים או מתמתחים, זרעים פוקעים, ענפים מתכלים, עלים מתפזרים. היא מניחה אותם ונפגשת עם חווית היופי על כל עוצמתה ומורכבותה. היופי בגלותו הפילוסופית, איננו מושג זניח ומתעתע, כי אם ישות מורכבת השוכנת במי התהום של החוויה האנושית. הגן, כמו גן העדן, הוא מרחב פיזי שמאפשר את בריחת ההכרה. דבר בו איננו בר. והוא בכל זאת מרחב של מדבר, מדבר של הרוח שמחפשת לעבור את גלגוליה. הטבע הוא נקודת אחיזה טובה לקצות אצבעות כואבות מטיפוס, סוכן סמוי של ריפוי כאבים וכמיהות.

העבודה עם יצירי-טבע מאזכרת את התחלת ההתחלות של הפעולה הצילומית, שכן לידתה בצילומים בוטנאיים של אנה אטקינס*, באוקטובר 1843. אך, מהר מאוד נחשף שהצמחים של שחף הם לא ייצוג בוטאני, ספסימן לשימור או מחקר, אלא יצור אחר, בן כלאיים שאותו היא אוספת לחיקה. תחת מבטה הגופים הופכים לבשר חי. גוף מתכווץ, מזדקן, מתפתל, מבקש להיעלם לתוך עצמו, להיסגר ולא להיפתח שוב, מחפש להיראות בקצותיו הפרומים כתחרה, להיות ראוי למבט, מגיר את תכולתו, מתפרש בעונג, מסיים את חייו, נולד מחדש.

בגוף עבודות זה היא מרכיבה מבט רב מוקדי ונזיל, אל מול מורשת השושלת הנשית והמשפחתית שלה. זיכרונות הן כמו וירוס רדום במערכת העצבים שלנו. מקננים בתהום השכחה, ממתנינים שם בסבלנות לשעה של חוסר השגחה כדי להתפרץ. בבטן האדמה, בתוך כלוב הצלעות, בטמפרטורות גבוהות ותחת לחצים גדולים מאוד, גדולים מספיק כדי להתחיל להסיט אטומים ממסלולם, נולדים יהלומים. שחף כורה את היהלומים שלה, מאירה אותם באור השמש ובדמעות נוטפות.

* אנה אטקינס (16 במרס 1799 – 16 ביוני 1871) נחשבת לאישה הראשונה שיצרה צילום. תחילה היא הוכשרה כבוטנאית בריטית וגילתה את הצילום כדרך לתעד פרטים בוטניים לספר לימוד מדעי "אצות בריטניה – התרשמות באמצעות סיאנוטייפ". הספר נחשב כיום לספר הראשון שהציג חומרים רגישים לאור בדפוס.